

EKONOMINIAI KLAUSIMAI V. MICKEVIČIAUS-KAPSUKO RAŠTUOSE 1917—1934 m.

D. VEDERAITE

Visuomeninę-politinę veiklą V. Mickevičius-Kapsukas pradėjo XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje. Jo marksistinės pažiūros susiformavo palaipsniui, nenuilstamai dirbant revoliucinį darbą, studijuojant marksizmo-leninizmo klasikų veikalus. Ypač didelę įtaką jo pažiūroms turėjo V. Leninas, su kuriuo V. Kapsukas, gyvendamas Krokuvoje (1913), palaikė ryšius, ir artima pažintis su žymiais revoliucionieriais — J. Sverdlovu, M. Frunze, I. Kozlovu ir kt.¹

1916 m. pabaigoje ir 1917 m. pradžioje V. Kapsuko straipsniai karo ir kitais marksistinės teorijos klausimais, spausdinti Amerikos lietuvių socialistų sąjungos žurnale „Naujoji gadynė“, rodo, kad tuo metu V. Mickevičius-Kapsukas jau buvo tikras bolševikas-marksistas.

Lietuvos ekonominės minties istorijai V. Kapsukas svarbus tuo, kad sugebėjo kūrybiškai taikyti marksistinę-lenininę teoriją revoliucinės praktikos uždaviniams spręsti.

Marksistinę-lenininę ekonominę teoriją V. Kapsukas populiarino daugiausia trumpais straipsniais „Tiesoje“, „Komuniste“, „Kibirkštyje“, „Komunare“, „Partijos darbe“, „Balse“, „Priekale“ ir kt. periodiniuose leidiniuose, o taip pat ir stambesniuose veikaluose, iš kurių pažymėtini „Ekonominio plėtojimosi keliai“ (Voronežas, 1918), „Krikščionys demokratai ir žemė“ (1920), „Politinės ekonomijos apybraižos“ (1921), „Pranešimas apie tretįjį Lietuvos Komunistų partijos suvažiavimą“ (1922), „Lietuvos darbininkės ir poniulės“ (1928), „Lietuva“ (1931 m., rusų k.), „Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Sovietų valdžia“ (Čikaga, 1934) ir kt.

Populiarindamas marksistinę-lenininę ekonominę teoriją, V. Kapsukas aiškino tas problemas, kurios buvo glaudžiai susijusios su LKP veikla ir konkrečiomis Lietuvos sąlygomis.

Pirmojo pasaulinio karo metu V. Kapsukas daugelyje straipsnių² aiškina imperialistinių karų priežastis, demaskuoja grobikišką monopolistinio

---

¹ Su jais V. Kapsukas susitiko Vladimiro kalėjime ir ištremtyje Sibire.

² „Naujoji gadynė“, 1917, Nr. 6 — Antrasis Internacionalas apie tėvynės gynimą, Tėvynės gynimas imperializmo gadynėje; Nr. 2 — Da dėl tėvynės gynimo; Nr. 3 — Imperialistinių karų gadynė; „Tiesa“, 1917, Nr. 12, 13, 14, 15 — Amerikos darbininkai ir Rusijos revoliucija.

kapitalo politiką, parodo, koks pavojus dėl to gresia žmonijai. Teisingai išaiškinti šį klausimą buvo labai svarbu, kadangi buržuaziniai ideologai stengėsi nusišalinti nuo liaudies masių tikrąsias imperialistinių karų priežastis bei jų tikslus, apgauti darbo žmones ir paversti juos aklu imperialistinės politikos įrankiu. Remdamasis leninine imperializmo teorija, V. Kapsukas griauja buržuazinę demagogiją, kalbėdamas apie pirmąjį pasaulinį karą, pavadina jį imperialistiniu³.

V. Mickevičius-Kapsukas nurodo, kad imperialistinius karus sukelia monopolijų viešpatavimas, kapitalo išvežimas, imperialistų kova dėl rinkų, žaliavų šaltinių, kapitalo įdėjimo sferų, dėl pasaulio perdalijimo ir pan. Kovą dėl pasaulinio viešpatavimo ypač sustiprina tai, kad kapitalistinės šalys vystosi netolygiai.

Didelis V. Kapsuko nuopelnas, kad jis atskleidė grobikišką JAV imperializmo esmę, dangstomą „demokratijos, taikos ir laisvės“ skraiste. V. Kapsukas rašė, kad JAV veikėjai, kalbėdami apie nusiginklavimą, faktiškai ruošiasi karui: „Prezidentui Vilsonui saldžias kalbas kalbant: jo dešinioji nežinojo, ką daro kairioji. Stiprino Amerikos karinę galybę... rengė šalį į karą, nes to reikalavo didžiojo kapitalo reikalai“⁴. „Tas finansinis kapitalas, — rašė toliau Kapsukas, — yra Amerikos viešpats, pagal kurio dūdą šoka ir Vilsonas, ir visa jo valdžia, visa didžioji spauda. Ir niekas tokių didelių pelnų iš karo nesusilaukė, kaip Amerikos karo karaliai... Nutuko Amerikos kapitalistai kruvinais karo pelnais penimi ir tiesiog pradėjo dūkti iš to nutukimo. Jau jiems ankšta pasidarė namie. Nebeturėjo kur didžiųjų savo kapitalų dėti, kad jie galėtų nešti tokį didelį procentą“⁵. „Plėšrieji Amerikos kapitalistų tikslai ir reakcinė jų politika, nešanti tik naujus režežius darbininkų klasei, kuo aiškiausiai matyt joje besočio aukso dievaičio šalyje“⁶.

Pirmojo pasaulinio karo metais II Internacionalo socialistinių partijų lyderiai nusirito į socialšovinizmą. Praktiškai atsisakydami nuo revoliucinės kovos, jie skiepijo darbininkams nepasitikėjimą savo jėgomis ir skatino juos pragaištingam žingsniui — susitarti su agresyvia imperialistine buržuazija. V. Mickevičius-Kapsukas stojo į griežtą kovą prieš socialšovinistus, skelbusius „tėvynės gynimo“ politiką, kursčiusius darbininkus prieš kitų šalių darbininkus. Jis propaguoja proletarinį internacionalizmą ir nurodo, kad darbininkų ir kapitalistų interesai negali būti bendri nei taikos, nei karo metu, kadangi „viespataujančios klesos rūpinasi tik savo klesos reikalais, karo metu, kaip jau seniai yra pripažinta, vedama ta pati, kaip ir taikos metu, klesinė politika, tik kitokiomis priemonėmis — masiniais žudymais, naikinimais, teriojimais“⁷.

³ „Naujoji gadynė“, 1917, Nr. 2.

⁴ „Tiesa“, 1917, Nr. 12.

⁵ „Tiesa“, 1917, Nr. 13.

⁶ „Tiesa“, 1917, Nr. 15.

⁷ „Naujoji gadynė“, 1917, Nr. 3.

Be dešiniojo sparno, kuris atvirai gynė buržuaziją, visose II Internacionalo partijose buvo ir kita oportunisto forma — centrizmas. Nors V. Mickevičius-Kapsukas dar karo pradžioje griežtai smerkė dešiniuosius oportunistus ir kovojo prieš juos, bet centristų atžvilgiu jis nebuvo nuoseklus. Leninas laikė centrizmą žalingiausia oportunisto rūšimi, ir vadino centristus kairiosiomis frazėmis prisidengusiais oportunistais. Todėl jis pripažino, kad griežta kova prieš Kautskio vadovaujamą centrą yra pagrindinis visų socialdemokratų uždavinys. V. Kapsukas griežtai nesmerkė Kautskio ir, apskritai, centristų, kadangi juos laikė ne proletarinės politikos priešais, bet svyruojančiais ir artėjančiais prie revoliucinių socialdemokratų. LSDP užsienio biuro Škotijoje leisto laikraščio „Socialdemokratas“ Nr. 6 — 8 1916 m. V. Mickevičius-Kapsukas polemizavo su Z. Aleksa-Angariečiu dėl naujo tipo internacionalo organizavimo. Jis rašė, kad į III Internacionalą nereikia įsileisti oportunistų ir socialpatriotų, tačiau jam turi priklausyti centras. Jį, tiesa, reikia kritikuoti, „vienok amžinai pasmerkti jo, kaip ir socialimperialistų, nesutikti priimti Vokietijos opozicijos tarptautinę konferenciją, — sakė jis, — mes negalime, nes žiūrime į ją, kaip į besitartinčią prie mūsų pozicijos“⁸.

Vėliau V. Mickevičius-Kapsukas visiškai nutraukė ideologinius ryšius su centru ir po Vasario revoliucijos nedvejodamas įstojo į Rusijos bolševikų partiją, kuri kovą su centru laikė pagrindiniu visų socialdemokratų uždaviniu.

Savo pozicijas centrizmo atžvilgiu V. Kapsukas nuodugnai ir savikritiškai išnagrino reikšmingame veikle „Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia“. Jis parodė, kad „Socialdemokrato“ redakcija (V. Kapsukas) klydo, nepakankamai vertindama centristų pavojų ir griežtai prieš juos nekovodama. Iš dalies dėl to, 1916 m. rudenį perėję į bolševikų organizaciją, Petrogrado lietuviai socialdemokratams smarkiai suklydo nepašalindami įvairių oportunistų ir socialpatriotų, kurie visaip stengėsi sulaikyti socialdemokratams darbininkus nuo bolševizavimosi, norėdami suartinti juos su lietuvių buržuazija. Tik po Vasario revoliucijos, kada į Petrogradą atvyko Z. Aleksa-Angarietis ir pradėjo griežtą kovą prieš visokius prisiplakėlius, pasisekė apvalyti organizaciją nuo lietuvių buržuazijos agentų⁹.

Nors V. Mickevičius-Kapsukas nebuvo nuoseklus centrizmo atžvilgiu, jo straipsniai bei paskaitos, skaitytos pirmojo pasaulinio karo metu, turėjo didžiulę reikšmę 1918—1919 m. proletarinei revoliucijai Lietuvoje ideologiškai paruošti.

Pirma, atskleidždamas tikrąsias imperialistinių karų priežastis bei tikslus, griežtai atmesdamas kapitalo „tėvynės gynimo“ politiką, skelbdamas nesutaikomą kovą kapitalistinei santvarkai bei parodydamas, kad nei karų, nei išnaudojimo buržuazijos propaguojama Lietuvos „nepriklausomybė“ panaikinti negali, Kapsukas savo straipsniais demaskavo buržuazinius Lie-

⁸ „Socialdemokratas“, 1916, Nr. 6—8.

⁹ V. Kapsukas. Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia, V., 1958, 65, 68 psl.

tuvos veikėjus, kurie, skelbdami tautos vienybę, stengėsi nukreipti revoliucinį darbininkų judėjimą sau naudinga linkme.

Antra, jis padėjo ideologiškai susiformuoti bei atsiriboti nuo oportunistinių elementų besikuriančiai LKP, kuri turėjo vadovauti proletarinei revoliucijai Lietuvoje.

Šios išvados rodo, kad V. Mickevičius-Kapsukas pirmojo pasaulinio karo metu nagrinėjo ne atsitiktines problemas, bet klausimus, glaudžiai susijusius su bręstančia proletarine revoliucija Lietuvoje, su ideologiniu LKP vystymusi.

Šie darbai buvo svarbūs Lietuvos marksistinės ekonominės minties istorijai, kadangi juose V. Kapsukas visapusiškai ir teisingai išanalizavo imperialistinių karų priežastis ir tikslus. Iš to matyti, kad jau 1917 m. jis buvo susipažinęs su leninine imperializmo teorija ir sugebėjo iš marksistinių pozicijų spręsti ekonominės teorijos bei revoliucinės praktikos klausimus.

Sąlygas proletarinei revoliucijai Lietuvoje paruošė pats ekonominis-politinis vystymasis, pirmasis pasaulinis karas bei sunki vokiečių okupacija. Augo revoliucinis judėjimas, kuris ypač sustiprėjo dėl Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos poveikio. Buvo ypač svarbu teisingai jam vadovauti. Šį uždavinį turėjo atlikti 1918 m. susikūrusi LKP.

V. Kapsukas drauge su kitais lietuviais komunistais toliau dirba organizacinį-ideologinį darbą. Komunistinėje lietuvių spaudoje, kaip „Tiesa“, „Komunistas“, o taip pat rinkiniuose „Anarchistai“, „Lietuvos social-patriotai“ (Voronežas, 1918), jis propaguoja marksistinę-lenininę ekonominę teoriją, kuri padėjo Lietuvos darbo žmonėms suprasti savo interesus bei išsilaisvinimo būdus, mobilizavo žmones kovai dėl Tarybų valdžios.

Tuo metu gana svarbus buvo V. Kapsuko veikalas „Ekonominio plėtojimosi keliai“. Šiame darbe, remdamasis ekonominiu Markso mokslu, V. Mickevičius-Kapsukas išnagrinėjo gamybinių jėgų ir gamybinių santykių vystymąsi nuo pirmąsias bendruomeninės iki kapitalistinės santvarkos (iki monopolistinės kapitalizmo stadijos), parodė, kad kapitalizmo vystymosi dėsningumas lemia neišvengiamą jo žlugimą. Tai pirmas lietuvių veikalas, marksistiškai analizuojantis kapitalistinio gamybos būdo atsiradimo ir vystymosi dėsningumą.

Ne mažesnę reikšmę turėjo ir kiti 1918 m. „Tiesoje“ išspausdinti V. Kapsuko straipsniai, kaip „Mūsų draugų uždaviniai Lietuvoje“ (Nr. 39), „Steigiamasis susirinkimas ar Tarybų valdžia?“ (Nr. 40), „Pasaulio revoliucija — artinasi“ (Nr. 41) ir kt., kuriuose jis parodo, kad monopolistinėje kapitalizmo stadijoje susidaro pasaulinė kapitalistinio ūkio sistema, kuri yra jau pribrendusi socialistinei revoliucijai. Jis įrodo, kad Lietuva yra sudėtinė šios sistemos dalis ir Lietuvos darbininkų klasė, kitų šalių, ypač Rusijos, proletariato padedama, gali sėkmingai įvykdyti proletarinę revoliuciją.

Praktiškai visi šie darbai reikšmingi tuo, kad, remdamasis marksistinė-leninine ekonomine teorija, Kapsukas įtikinamai parodė, jog proletarinė revoliucija Lietuvoje galima. V. Kapsuko ir kitų lietuvių marksistų to

meto darbai buvo aiški Lietuvos Komunistų partijos programa, rodanti, kad proletarinė revoliucija Lietuvoje tapo šių dienų uždaviniu.

1918 m. gruodžio 16 d. Vilniuje buvo paskelbta Tarybų valdžia. Tokiu būdu, V. Kapsuko skelbiamos idėjos ir teorijos buvo įgyvendintos praktiškai.

Tiesa, Kapsukas darė ir klaidų socialistinės revoliucijos klausimu, jų neišvengta ir praktiškai. Tai klaidos nacionaliniu ir valstiečių klausimu.

Tvirtindamas, kad Lietuva gali peršokti buržuazinę-demokratinę ir tiesiog pradėti socialistinę revoliuciją¹⁰, tuo labiau, kad revoliucija Lietuvoje glaudžiai siejosi su Rusijos ir Vokietijos revoliucija, V. Kapsukas drauge su kitais lietuviais marksistais nenumatė, kad socialistinė revoliucija Lietuvoje turi išspręsti buržuazinės-demokratinės revoliucijos uždavinius, ir, pirmiausia, agrarinį bei nacionalinį klausimą.

Pripažindami, kad Lietuvos revoliucija yra socialistinė, Lietuvos marksistai (ir V. Kapsukas) vienintele varomąja revoliucijos jėga laikė miesto ir kaimo proletariatą. Jie neįvertino revoliucinio valstiečių vaidmens, darbininkų ir valstiečių sąjungos. Tuo metu buvo manoma, kad vidutiniųjų valstiečių interesai yra griežtai priešingi darbininkų interesams. Dėl to nebuvo numatyta konfiskuotą žemę išdalinti bežemiams ir mažažemiams. Buvo rengiamasi jungti kaimo varguomenę į darbo komunas, o konfiskuotų žemių pagrindu steigti stambius valstybinius ūkius¹¹.

Taip buvo sprendžiamas agrarinis klausimas, kadangi manyta, jog socialistinė gamyba mieste ir kaime turi būti stambi, o žemės išdalijimas smulkiems valstiečiams tiktai sustiprintų kapitalistinių gamybinių santykių bazę¹².

Sprendami nacionalinį klausimą, LKP ideologai, taigi, ir V. Kapsukas, nepakankamai vertino nacijų apsisprendimo teisės lozungo, revoliucinio tautinio sąjūdžio reikšmę.

Rinkinio „Tautų klausimas ir lietuviai bolševikai“ (1918) įžanginiame straipsnyje „Tautų ir darbininkų apsisprendimas“ nurodoma, kad darbininkai tegali taip apsispręsti — tapti savo šalies šeimininkais. Spalio revoliucija parodė, kad apsisprendimo teisės šūkiu gali naudotis buržuaziniai tautininkai kontrrevoliucijos tikslais. Tuo tarpu darbininkų reikalavimas laisvai apsispręsti yra nepageidautinas, kadangi tai sustiprintų iliuziją, kad proletariatas ir buržuazija turi bendrų politinių siekimų.

Tokios Lietuvos Komunistų partijos pažiūros nebuvo atsitiktinės, — tai buvo senųjų socialdemokratų pažiūrų į valstiečius bei nacionalinį klausimą liekanos.

Šias iš R. Liuksemburg teorijos pasisavintas Lietuvos Komunistų partijos klaidas V. Kapsukas nuodugnai ir savikritiškai išnagrino, at-

¹⁰ Šis teiginys buvo grindžiamas tuo, kad Lietuva yra sudėtinė pasaulinės kapitalistinės ūkio sistemos dalis, o kapitalizmas imperializmo epochoje yra pribrendęs socialistinei revoliucijai; be to, Lietuva buvo tarp Rusijos ir Vokietijos, kur socialistinė revoliucija jau vyko.

¹¹ „Tiesa“, 1918, Nr. 37, 38.

¹² Ten pat.

skleisdamas jų šaknis, „Pranešime apie tretįjį Lietuvos Komunistų partijos suvažiavimą“ bei veikale „Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia“. V. Kapsukas nurodo, kad Lietuvos proletariatui ir pusiau proletarams — pagrindinei proletarinės revoliucijos jėgai — buvo reikalingi sąjungininkai — valstiečiai, pasiryžę kovoti prieš vokiečių okupantų ir dvarininkų viešpatavimą, už dvarininkų žemės konfiskavimą ir išdalinimą bežemiams ir mažžemiams be jokio atlyginimo, už teisę apsispręsti ir atsisukti nuo Rusijos ir Vokietijos. „Be galo imperialistinio karo išvarginta išnaudojamų valstiečių dauguma galėjo būti darbininkų sąjungininkais ne tik kovoje prieš feodalizmo liekanas, bet ir prieš imperialistinius karus, prieš neapkenčiamą kaizerinę Lietuvos Tarybą, prieš visokius lupikus-spekuliantus, prieš vokiečių okupantų ir dvarininkų agentus, kunigus ir t. t. Tai davė visiškos galimybės darbininkų klasei vesti paskui save didžiausią darbo valstiečių masę“¹³. Tačiau Lietuvos Komunistų partija neišnaudojo šios galimybės, kadangi nepripažino revoliucinio valstiečių ir kovos dėl nacionalinio išsilaisvinimo vaidmens.

Pripažindamas rimtas Lietuvos Komunistų partijos klaidas, palengvinusias Lietuvos ir Lenkijos buržuazijai laimėti, V. Mickevičius-Kapsukas veikale „Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia“ nurodo: „Vienok visiškai neteisinga būtų matyti tik Lietuvos Tarybų valdžios klaidas ir visiškai nematyti jos didžiulių pasiekimų, kurių nemaža buvo ir Lietuvoje. Tik mūsų klasiniai priešai gali nepripažinti tų pasiekimų“¹⁴. Šiame veikale V. Kapsukas labai daug vietos skiria revoliucijos laimėjimams ir, aplanai, partijos ir Tarybų valdžios veiklai 1918—1919 m. įvertinti.

„Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia“ yra svarbus, subrendęs marksistinis veikalas, nuodugnai ir visapusiškai nagrinėjantis pirmosios proletarinės revoliucijos Lietuvoje pamokas. Jis turi didelės teorinės reikšmės, kadangi įvertino būdingas ne vien Lietuvos, bet ir Vokietijos, Vengrijos, Lenkijos komunistų „kairiasias“ klaidas agrariniu ir nacionaliniu klausimu.

1921 m. pabaigoje V. Kapsukas apsigyveno Maskvoje. Tačiau ir šiuo metu jo veikla buvo glaudžiai susijusi su Lietuvos Komunistų partija, su Lietuvos darbo žmonių išsivadavimo kova.

Buržuazijos diktatūros metais Lietuvos Komunistų partija išplėtė ideologinę kovą. Kad ji būtų sėkminga, reikėjo propaguoti marksizmo-leninizmo idėjas, demaskuoti valdančiųjų Lietuvos klasių ekonominės politikos esmę, triušškinti oportunistines idėjas, kurias skleidė Lietuvos socialdemokratų partija.

V. Kapsukas populiarina marksistinę-lenininę ekonominę teoriją lietuvių socialistinėje spaudoje. Daugiausia jis nagrinėja tas problemas, kurios yra glaudžiai susijusios su konkrečiomis Lietuvos sąlygomis, su LKP veikla. Jis analizuoja kapitalistinių gamybinių santykių vystymąsi, Lietuvos

¹³ V. Kapsukas. Pirmoji Lietuvos proletarinė revoliucija ir Tarybų valdžia, 90 psl.

¹⁴ Ten pat, 4 psl.

darbininkų ir valstiečių ekonominę padėtį bei agrarinius santykius, smulkiai nagrinėja 1929—1933 m. ekonominės krizės reiškinius Lietuvoje ir kitose kapitalistinėse šalyse, propaguoja socialistinio ūkio sistemos pranašumą, nagrinėja bendrąją kapitalizmo krizę.

Labai svarbi to meto V. Mickevičiaus-Kapsuko kūrybinio palikimo dalis yra kapitalistinių gamybinių santykių vystymosi Lietuvoje analizė. Šį klausimą jis nagrinėja straipsniuose „Lietuvos kapitalas jungiasi prieš darbininkus ir varginguosius valstiečius“¹⁵, „Lietuvos priklausymas užsienio kapitalui“¹⁶, „Kas ištikrųjų valdo dabar Lietuvą?“¹⁷ ir kt., o taip pat veikalė „Lietuva“.

Remdamasis marksistine-leninine ekonomine teorija ir, pagal galimybes, statistikos medžiaga, V. Kapsukas savo straipsniais demaskuoja fašistinių ideologų teiginius, kad Lietuvoje nesą klasių, o todėl ir klasių kovos, nesą sąlygų kapitalizmui vystytis, kad Lietuvos kaime nesą išnaudojimo. V. Kapsukas parodo, kad Lietuvos ekonomika vystosi pagal bendrus kapitalizmo vystymosi dėsnius, kad Lietuva yra ne izoliuota šalis, kad Lietuvos ūkio vystymasis priklauso nuo užsienio kapitalo.

Pripažindamas, kad buržuazinės Lietuvos pramonė 1928—1934 m. buvo silpnai išsivysčiusi, V. Kapsukas kartu parodo, kad Lietuvoje smarkiai išplėtė savo veiklą bankai, akcinės bendrovės, sindikatai, kapitalistiniai kooperatyvai ir pan. grynai kapitalistinės organizacijos. Jose susispietė visi buržuazinių nacionalistų partijų šulai — lapėnai, vosyliai, musteikiai, storkai, pakniai ir kt. Stambios kapitalistinės organizacijos — „Maistas“, „Lietuvos cukrus“, „Pienocentras“ ir kt. — yra apraizgiusios visą ekonominę šalies gyvenimą ir čiulpia iš darbininkų ir darbo valstiečių paskutinius syvus¹⁸.

Remdamasis faktais, V. Kapsukas parodo, kas naudojasi pelnu iš darbo žmonių išnaudojimo ir kas faktiškai valdo Lietuvą. Jis klausia: „Kas gi tie „laimingieji akcininkai“, kurie nei sėja, nei pjauja, o didžiausius pelnus sau traukia?“¹⁹. Pavyzdžiu jis ima Žemės banką ir parodo, kad stambiausias jo akcininkas yra valstybės išdas, turintis 46 211 akcijų po 1000 litų, tuo tarpu visi kiti akcininkai teturi 3789 akcijas. Nė vienas darbo valstietis neįstengia įsigyti bent vienos akcijos. V. Kapsukas nurodo, kad valstybės išdas akcijoms įsigyti panaudojo Švedijos paskolą, už kurią darbo žmonės turėjo mokėti procentus. Jis daro išvadą, kad Žemės banko pelnas, gautas, išnaudojant darbo žmones, patenka į valstybės išdą, švedų milijonierių bei Lietuvos kapitalistų kišenes²⁰.

V. Kapsukas įtikinamai parodo, kaip stambios kapitalistinės bendrovės Lietuvoje — „Maistas“, „Lietūkis“, „Pienocentras“ ir kt. — monopolinėmis kainomis išnaudoja smulkiuosius valstiečius ir miesto darbo žmones. „Mais-

¹⁵ „Balsas“, 1930, Nr. 2.

¹⁶ „Balsas“, 1928, Nr. 11.

¹⁷ „Priekalas“, 1934, Nr. 8.

¹⁸ Ten pat, 478 psl.

¹⁹ Ten pat, 480 psl.

²⁰ Ten pat.

to“ akcininkai savo kapitalą didina net tokiu būdu: atskaito po 5 litus už kiekvieną parduotą kiaulę neva akcijoms įsigyti. V. Kapsukas nurodo, kad smulkūs valstiečiai iš to neturėjo jokios naudos, nes, norint įsigyti 100 litų vertės akciją, reikėjo parduoti ne mažiau kaip 20 bekonų²¹.

Lietuvos susivienijimai savo kapitalistinį pobūdį bandė dangstyti kooperacijos vardu. V. Kapsukas parodė, kad vardas jų esmės nekeičia. Pavyzdžiu jis ima „Lietūkį“, kuris prieš karą vadinosi dvarininkų ūkių sąjunga, o paskui pasivadino kooperatine organizacija. Lietuvos fašistų valdžia ypač globojo „Lietūkį“, o jo pirmininku vienu laiku buvo Tūbelis, būvęs Lietuvos ministras pirmininkas. Fašistinės valdžios remiamas, kai kuriose srityse „Lietūkis“ buvo susidaręs monopolinę padėtį. Vartotojų bendrovė „Parama“, kuriai vadovavo socialdemokratai, irgi virto grynai kapitalistine organizacija.

Lietuvos buržuazijos veikėjai, ypač tautininkai, paėmę valdžią, stengėsi parodyti, kad buržuazinė Lietuvos valstybė yra neklasinė ir atstovauja visai tautai. Tačiau V. Kapsukas, remdamasis marksistine-leninine teorija ir faktais, parodo, kad klasinėje visuomenėje negali būti neklasinės valstybės ir kad faktiškai Lietuvą valdo stambiųjų kapitalistų ir dvarininkų sąjela. „Smetonos—Tūbelio valdžia — tai yra tik tų kapitalistų ir bankininkų pildomasis komitetas“²². Buržuazinė Lietuvos valstybė remia „Maistą“, „Pienocentrą“, „Žemės banką“ ir kitus kapitalistinius susivienijimus, prisiimdama tuo, kad šios organizacijos ir jų pelnai neva rodo viso krašto, tautos gerovę. Finansų ministerijos generalinis sekretorius Indrišiūnas net viešai 1934 m. „Tautos ūkio“ Nr. 5 rašė, kad sindikatai, jei jie neišnaudoja savo monopolinės padėties neteisėtai pasipelnyti, teigiamai veikia Lietuvos ekonomiką, kad reikia pripažinti teisę jiems egzistuoti. V. Kapsukas nuplėšia šį fašistų valdžios „figos lapelį“, parodydamas, kad pati fašistinė valstybė, įdėdama į degtukų pramonės monopoliją daugiau kaip 2,5 milijonų litų, gavo didelį pelną, kurio negalima pavadinti teisėtu, nes jį davė monopolistiškai aukštos degtukų ir cukraus kainos²³.

Išnagrinėtuose straipsniuose V. Kapsukas įrodo, kad buržuazinė Lietuva yra kapitalistinė šalis, kur pagrindinės gamybos priemonės priklauso kapitalistams, gamyba remiasi samdomuoju darbu. Straipsniai reikšmingi marksistine kapitalistinių gamybinių santykių ir juos atitinkančio visuomeninio antstato kritika.

1929 m. kapitalistiniame pasaulyje prasidėjo eilinė ekonominė perprodukcijos krizė. Lietuvoje ji pasireiškė truputį vėliau. Buržuaziniai ideologai krizės pradžioje tvirtino, kad Lietuva, kaip agrarinė šalis, sudaro laimingą salą, kurios ekonominė krizė nepalietė. V. Kapsukas sukritikuoja buržuazinius Lietuvos ideologus, parodydamas, kad buržuazinė Lietuva negali išvengti ekonominės krizės, kadangi ji yra sudėtinė pasaulinės kapitalizmo sistemos dalis ir kad jos vystymasis priklauso nuo šios sistemos dėsnių.

²¹ Ten pat, 481—482 psl.

²² Ten pat, 486 psl.

²³ Ten pat, 489 psl.

1931 m. net oficialioji Lietuvos spauda buvo priversta pripažinti Lietuvos ūkio sunkumus. Tačiau buržuazijos ideologai krizės nelaikė dėsningu reiškiniu, o jos priežastį ieškojo didžiųjų valstybių ekonominėje politikoje, dėl kurios Lietuvoje susiaurėjo užsienio realizavimo rinkos. Todėl jie teigė, kad krizės išvengti galima, atpiginus gamybą, išplėtus vidaus rinką miestų ir pramonės augimo sąskaita, padidinus įvežamuosius muitus. V. Kapsukas straipsnyje „Ekonominis krizis Lietuvoje“²⁴ ir kt., o taip pat veikale „Lietuva“ griežtai kritikuoja buržuazinių ideologų „teorijas“, parodydamas, kad ekonominių krizių priežastys yra vidiniai kapitalistinio gamybos būdo prieštaravimai. Ir nei gamybos atpiginimas, kuris faktiškai reiškia ne ką kita, kaip darbo jėgos atpiginimą ir tuo pačiu dirbančiųjų perkamosios galios sumažinimą, nei vidaus rinkos išplėtimas pramonės augimo sąskaita, kuris neįmanomas todėl, kad krizė Lietuvoje apėmė tiek žemės ūkį, tiek ir pramonę, krizės panaikinti negali. Stambios kapitalistinės šalys stengėsi primesti krizės sunkumus silpnoms agrarinėms šalims, taigi, ir Lietuvai. Tam tarnavo monopolijų kainų žirklių politika. Pvz., nuo 1929 iki 1934 m. iš Lietuvos eksportuojamo sviesto kainos sumažėjo 5, kiaulienos — 2,5, linų — 3 kartus. Tačiau pagrindinių importuojamų prekių kainos krito mažiau, pvz., žibalas 1934 m. kainavo 47% mažiau kaip 1929 m., druska — 30, geležis — 43, medvilnės audiniai — 37%²⁵.

Tokią pat politiką varė ir vietinės monopolijos. Kainų žirklys sumažino valstiečių perkamąją galią, jų padėtis krizės metu ypač pasunkėjo.

Kainų kritimas privertė buržuazinę Lietuvos vyriausybę imtis „tvirtų kainų eksportuojamoms prekėms“ politikos. Žemės ūkio produktus tvirtomis kainomis supirkinėjo monopolinės „Maisto“, „Pienocentro“, „Lietūkio“ bendrovės.

V. Mickevičius-Kapsukas griežtai kritikuoja buržuazinės Lietuvos vyriausybės priemones, siekiančias palengvinti išeitį iš krizės, parodo grynai klasinį šių priemonių pobūdį ir jų netinkamumą. Tiesa, jis pripažįsta, kad Lietuvos vyriausybė, pradėjusi primokėti už bekoną, sviestą ir grūdus, 1931 m. pakėlė bekono ir sviesto gamybą, tačiau tas valstybės biudžetui davė apie 35 milijonus litų nuostolio. Net „Lietuvos aidas“ 1931.XII.3 pripažino, kad už kiekvieną centnerį gyvo svorio kiaulienos išdas turi primokėti po 35 litus, bet kartu tvirtino, kad kainoms palaikyti tai neturės įtakos. Tačiau, remdamasis faktais, V. Kapsukas nurodo, kad jau 1932 m. vyriausybė buvo priversta sumažinti bekono kainas. Be to, bekonai buvo skirstomi į rūšis, ir už III bei IV kategorijos bekonus nebuvo mokamos premijos.

V. Kapsukas parodo, kad buržuazinės vyriausybės politika buvo naudinga tik stambiesiems ūkiams, kurie parduodavo minėtoms organizacijoms didžiausią žemės ūkio produktų dalį; krizė skaudžiausiai palietė varginguosius valstiečius ir darbininkus. „Maisto“ supirkimo punktų agentai brokuodavo bekonus, skirdavo į pačią žemiausią rūšį. Smulkieji valstiečiai sa-

²⁴ „Komunistas“, 1932, Nr. 6.

²⁵ „Komunistas“, 1954, Nr. 11, 33 psl.

vo ūkiuose nesugebėjo pagaminti nei pirmarūšės produkcijos, nei veislinių gyvulių, už kuriuos buvo mokamos tvirtos kainos bei premijos. Smulkus valstietis negalėjo pristatyti kondicinių grūdų, nes neturėjo mašinų tinkamai jiems išvalyti ir išdžiovinti, o „Lietūkis“ superkamiems grūdams nustatydavo labai aukštą standartą. Smulkieji valstiečiai pardavinėjo grūdus rinkoje ir gaudavo žymiai mažesnes kainas. Taigi, kaip nurodo V. Kapsukas, smulkiųjų valstiečių padėtis priklausė vien nuo derliaus ir rinkos kainų.

V. Kapsuko straipsniai dėl 1929—1933 m. ekonominės krizės turi tam tikrą teorinę vertę, kadangi juose duodama marksistinė ekonominių krizių analizė, parodomi 1929—1933 m. krizės reiškiniai Lietuvoje, sukritikuojamos Lietuvos buržuazijos atstovų „teorijos“ krizių klausimais, parodomas to meto buržuazinės Lietuvos vyriausybės ekonominės politikos klasinis pobūdis.

V. Kapsukas labai daug dėmesio skyrė darbininkų klausimui. Nors buržuazinės Lietuvos ekonomika buvo agrarinio pobūdžio ir didesnioji gyventojų dalis gyveno kaime, tačiau Lietuvoje vyravo kapitalistiniai gamybiniai santykiai, ir teisingai, marksistiškai išaiškinti darbininkų klasės padėtį, jos uždavinius buvo vienas iš pagrindinių Lietuvos Komunistų partijos rūpesčių. Buvo ypač svarbu, kad darbininkų judėjimas eitų teisingu keliu, nepatektų į oportunistinę Lietuvos socialdemokratų partijos įtaką. Remdamasis marksistine-leninine ekonomine teorija, V. Kapsukas savo straipsniais „Darbininko likimas baltojoj Lietuvoj“²⁶, „Darbininkų kova Vilniuj ir Lietuvoj“²⁷, „Kaip jie meluoja“²⁸ ir kt. bei stambesniuose veikaluose, kaip „Lietuvos darbininkės ir poniulės“, „Lietuva“, analizuoja ekonominę ir politinę darbininkų padėtį buržuazinėje Lietuvoje, aiškina darbininkams jų tikrąsias skurdo bei išnaudojimo priežastis, padeda suprasti savo uždavinius.

Remdamasis marksistine ekonomine teorija ir statistikos duomenimis, V. Kapsukas parodo, kad realiojo darbo užmokesčio mažėjimas, darbo intensyvumo augimas, darbo dienos ilginimas, nedarbas, ekonominės krizės ir pan. veiksniai, apsprendžią absoliutinį proletariato nuskurdimą, labai aiškiai pasireiškia buržuazinėje Lietuvoje.

Iš ekonominių apskaičiavimų V. Kapsukas daro išvadą, kad nuo fašistinio perversmo iki 1931 m. realusis Lietuvos darbininkų darbo užmokestis sumažėjo apie 20—30%. Daugelio darbininkų vidutinis mėnesinis užmokestis nesiekia nė 100—150 litų, o kai kurių grupių darbininkai teuzdirba po 75 litus. Tuo tarpu pragyvenimo minimumas vienam žmogui sudaro 91,68 lito. Dėl darbo stokos dažnai tedirba vienas žmogus iš šeimos. Tuo būdu, daugelis darbininkų, kurių šeimos susideda iš 2—3 asmenų, neuždirba pragyvenimo minimumo. Moterų užmokestis 1,5—2 kartus mažesnis už vyrų²⁹.

²⁶ „Komunistas“, 1920, Nr. 17.

²⁷ „Balsas“, 1928, Nr. 9.

²⁸ „Balsas“, 1931, Nr. 1.

²⁹ B. C. Мицкевич-Кансукас. Литва, М., 1931, стр. 42.

V. Kapsukas rašo apie darbo dienos ilgį ir nurodo, kad Kauno dešrų gamyklose darbo diena truko net 10—12 val., duonos kepyklose — iki 16—18, tekstilės pramonėje iki 12, provincijos baldų fabrikuose — 15—18 val. Jis teigia, kad toks darbo dienos prailginimas pasiekiamas vienu metu darbo užmokesčiu ir žemais įkainiais, nes tai verčia darbininkus dirbti viršvalandžius³⁰.

V. Kapsukas taip pat rašo, kad daug kur darbo patalpos mažos, ne visi darbininkai priklauso ligonių kasoms. Į ligonių kasų fondus samdytojais įmoka apie 40% to, ką sumoka patys darbininkai³¹.

Buržuazinės Lietuvos vyriausybė stengėsi slėpti nedarbą Lietuvoje. 1930 m. lapkričio 14 d. „Lietuvos aidas“ rašė, kad sumažėjo emigracija iš Lietuvos, o tai rodo, jog Lietuvoje nėra nedarbo. V. Kapsukas demaskuoja šias fašistų pasakas, nurodydamas, kad emigracija iš Lietuvos sumažėjo ne todėl, kad Lietuvoje pagerėjo darbininkų gyvenimo sąlygos, bet todėl, kad ir kitose kapitalistinėse šalyse siaučia didžiausias nedarbas. Tačiau visai paslėpti nedarbą nebebuvo galima. 1930 m. Kauno darbo biržoje buvo užregistruoti 3402 bedarbiai; iš jų apie 65% nebuvo aprūpinti darbu. V. Kapsukas nurodo, kad tai tik dalis bedarbių, nes labai daug atliekamų darbo rankų yra kaime, tačiau jos niekur neregistruojamos.

Remdamasis faktais apie darbininkų padėtį Lietuvoje, V. Kapsukas daro ir teorines išvadas, nurodydamas, kad skurdas ir nedarbas Lietuvoje yra ne atsitiktinis, bet dėsningas ir neišvengiamas reiškinys.

V. Kapsukas demaskuoja oportunistinius Lietuvos socialdemokratų partijos veikėjus, skelbusius, kad darbininkai reformomis gali pakeisti savo padėtį. Jis parodo, kad kapitalizmas be išnaudojimo, krizių, skurdo ir nedarbo negali nei egzistuoti, nei vystytis. Todėl, norint pakeisti darbininkų padėtį, reikia panaikinti patį kapitalizmą. Darbininkai neturi apsiremti vien ekonomine kova, bet turi kovoti dėl socialistinės visuomenės sukūrimo. V. Kapsukas ragina darbininkus į kovą ne tik prieš fabrikantus, dvarininkus, fašistų valdžią, bet ir prieš buržuazijos agentus, federantų ir socialdemokratų vadus.

Labai svarbus Lietuvos Komunistų partijos uždavinys buvo parodyti, ką duoda socializmas darbo žmonėms. V. Kapsukas tai gerai suprato ir daug pasidarbavo, populiarindamas socializmo kūrimo laimėjimus Tarybų Sąjungoje. Jis pabrėždavo, kad Tarybų Sąjungos laimėjimai nušviečia lietuvių tautai kovos dėl Tarybų valdžios kelią.

1931 m. Maskvoje pradėdamas leisti literatūros, politikos ir visuomeninių mokslų žurnalas lietuvių kalba „Priekalas“. Vedamuosiuose ir specialiuose straipsniuose — „Menševikų melai apie SSRS“, „Apie sunkumus Sovietų žemės ūkyje ir kaip jie nugalimi“, „Didžiosios pergalės suvažiavimas“, „Lenino mokslo triumfas“, „Lietuvos žurnalistai apie SSRS“ ir kt.³² V. Kapsukas populiarina socialistinės stovybos laimėjimus Tarybų Sąjun-

³⁰ Ten pat, 43 psl.

³¹ Ten pat.

³² „Priekalas“, 1932, Nr. 3, 8; 1934, Nr. 2, 1, 9.

goje, parodo socialistinės ūkio sistemos pranašumus, demaskuoja buržuazinę Lietuvos spaudą, kuri stengėsi apjuodinti pirmąją socialistinę šalį.

Kaip pavyzdį galima paanalizuoti V. Kapsuko straipsnį „Lietuvos žurnalistai apie SSRS“, kuriame kritikuojamos neteisingos Lietuvos žurnalisto Šeinius pastabos apie Tarybų Sąjungos ūkį ir nušviečiama tikra Tarybų Sąjungos ūkinė padėtis. Šis straipsnis svarbus tuo, kad jame rašoma apie naujosios ekonominės politikos esmę, dvi komunistinės visuomenės fazes, marksistinį lygybės supratimą ir kai kuriais kitais teoriniais socializmo politinės ekonomijos klausimais. Šeinius rašė, kad socializmas visai suardęs Tarybų Sąjungos ūkį ir bolševikai padėtį ištaisę, grįždami prie privatinės nuosavybės, prie kapitalistinio ūkininkavimo. V. Kapsukas sukritikuoja Šeinių, parodydamas, kad kapitalistinis pasaulis pergyvena sunkiausią ekonominę krizę ir kapitalizmo restauravimas Tarybų Sąjungoje, norint nugalėti ekonominius sunkumus, būtų nesąmonė. V. Kapsukas gražiai pašiepia Šeinių už tokį „išradingumą“.

Šeinius stengėsi įrodyti, kad Tarybų Sąjunga pripažįstanti tik komunistinio dogmas, o jos tikrovė esanti kapitalistinė, kad nesą lygybės, nes produktai paskirstomi pagal darbo kokybę ir kiekybę. V. Kapsukas kritikuoja tokį smulkiaburžuazinį socializmo supratimą ir rašo, kad šitokio socializmo nebuvo ir nebus „nes tai yra vulgariškas ir nemokšų „socializmas“, nieko bendro su moksliškuoju socializmu neturįs“³³.

V. Kapsukas nurodo, kad Šeinius nesuprato skirtumo tarp I ir II komunistinės visuomenės fazės, todėl neteisingai įvertino padėtį Tarybų Sąjungoje. Jis marksistiškai išaiškina komunistinės visuomenės fazes.

V. Kapsukas nesistengia paneigti socialistinės ūkio statybos trūkumų. Jis aiškina jų priežastis, parodo, kad socialistinė ūkio sistema turi realias galimybes ištaisyti trūkumus. V. Kapsukas išaiškina, kad socialistinės statybos trūkumai yra laikini, atsiradę todėl, kad Tarybų Sąjunga yra pirmoji ir vienintelė šalis, kurianti socializmą, neturinti kitų šalių patyrimo bei paramos³⁴.

Tačiau Tarybų Sąjunga palyginti per trumpą laiką yra pasiekusi didžiulių laimėjimų. Tą rodo pirmojo penkmečio rezultatai ir antrojo penkmečio plano vykdymo eiga. V. Kapsukas parodo, kad visa, kas pasiekta, priklauso ne kapitalistams ir dvarininkams, bet patiems dirbantiesiems.

V. Kapsuko darbai socialistinės ekonomikos klausimais turi didelę teorinę ir praktinę reikšmę įvertinant tikrąją ekonominę to meto Tarybų Sąjungos padėtį, parodant socialistinio ūkio pranašumus bei nušviečiant Lietuvos darbo žmonėms jų revoliucinės kovos tikslus.

*   *
*

Kūrybinis V. Mickevičiaus-Kapsuko palikimas rodo, kiek daug jis rūpinosi tuo, kad darbo žmonės visapusiškai suprastų marksizmą-leninizmą ir jo ekonominę teoriją. Jo veikalai ekonomiais klausimais pasižymi

³³ „Priekalas“, 1934, Nr. 9.

³⁴ „Priekalas“, 1932, Nr. 8.

partiškumu, moksliniu objektyvumu bei karštu darbo žmonių interesų gynimu.

Lietuvos ekonominės minties istorijoje V. Kapsukas užima svarbią vietą, kaip žymus marksistas, vienas iš ankstyvųjų marksistinės-lenininės ekonominės teorijos populiarintojų lietuvių kalba, sugebėjęs kūrybiškai taikyti marksistinės-lenininės ekonominės teorijos teiginius revoliucinės praktikos klausimams spręsti.

Kaip marksistinės-lenininės ekonominės minties atstovas, V. Kapsukas labai daug prisidėjo prie proletarinės revoliucijos Lietuvoje 1918—1919 m. paruošimo ir vadovavimo jai, o taip pat prie darbo žmonių kovos dėl Tarybų valdžios.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ В ТРУДАХ В. МИЦКЯВИЧЮСА-КАПСУКАСА в 1917—1934 гг.

Д. ВЕДЕРАЙТЕ

Резюме

В истории экономической мысли в Литве В. Мицкявичюс-Капсукас занимает одно из главных мест, как выдающийся марксист, один из первых популяризаторов марксистско-ленинской экономической теории на литовском языке, сумевший творчески применять положения марксистско-ленинского экономического учения при решении задач революционной практики.

Марксистско-ленинскую экономическую теорию В. Мицкявичюс-Капсукас популяризировал, главным образом, в статьях в литовской социалистической периодической печати, как «Теса», «Комунистас», «Кибиркштис», «Комунарас», «Партиёс дарбас», «Балсас», «Прекалас» и др., а также в более крупных произведениях, из которых следует отметить «Пути экономического развития» (1918), «Очерки политической экономии» (1921), «Доклад о третьем съезде Коммунистической партии Литвы» (1922), «Литва» (1931), «Первая пролетарская революция Литвы и Советская власть» (1934) и др.

Популяризируя марксистско-ленинскую экономическую теорию, В. Мицкявичюс-Капсукас высказывается по разным вопросам, которые практически возникали в революционном движении рабочего класса. Главным образом, он интересовался теми проблемами, которые были тесно связаны с деятельностью КПЛ, с конкретными условиями Литвы.

Во время первой мировой войны В. Мицкявичюс-Капсукас в ряде своих статей, опубликованных в 1917 г. в журнале литовских социалистов в Америке «Науоии гадине», а также в «Тесе», анализирует действительные причины и цели империалистических войн, показывает грабительскую политику монополистического капитализма, разоблачает социал-шовинистов, провозглашавших политику «защиты родины».

В условиях первой пролетарской революции в Литве В. Мицкявичюс-Капсукас в литовской коммунистической печати («Теса», «Комунистас»), а также в труде «Пути экономического развития» (1918), опираясь на учение Маркса—Ленина, анализирует закономерности возникновения, развития и неизбежной гибели капитализма. В этих трудах В. Мицкявичюс-Капсукас убедительно доказал возможность пролетарской революции в Литве и, таким образом, теоретически вооружил трудящихся Литвы в борьбе за Советскую власть, дал ясную программу для действия КПЛ.

Во время буржуазной диктатуры в Литве В. Мицкявичюс-Капсукас ведет острую борьбу с литовской буржуазией на идеологическом фронте. Он широко пропагандирует марксистско-ленинское экономическое учение в массах, дает отпор оппортунистическим идеям, которые распространяла партия социал-демократов Литвы. В первую очередь он останавливается на проблемах, которые возникали в те годы в конкретных условиях Литвы, и поэтому их правильное марксистское разъяснение имело важное значение для революционной борьбы литовских трудящихся. В частности, он анализирует развитие капиталистических производственных отношений в буржуазной Литве, экономическое положение рабочего класса и крестьянства, а также аграрные отношения в Литве, широко анализирует проявление экономического кризиса 1929—1933 гг. в литовском хозяйстве, пропагандирует преимущества социалистической системы хозяйства перед капиталистической, дает анализ общего кризиса капитализма.

Творческое наследие В. Мицкявичюса-Капсукаса показывает, какое важное значение он уделял глубокому изучению и распространению марксистско-ленинской экономической теории. Его труды по экономическим вопросам отличаются партийностью, научной объективностью и страстной защитой интересов трудящихся.

Как представитель марксистско-ленинской экономической мысли в Литве, В. Мицкявичюс-Капсукас внес важный вклад не только в идеологическую подготовку и руководство пролетарской революцией в Литве 1918—1919 гг., но и в последующую борьбу литовского народа за восстановление Советской власти.

Redakcinei kolegijai įteiktas
1959 m. kovo 10 d.